

Mehir hakkında Dinimizin Bildirdikleri

Karabük'ten Ali Kılınç: "Mehirle ilgili dinimizin emirleri nelerdir? Düğün nişan gibi mesut günlerde hanım kızlarımıza erkek tarafından takılan takıların mülkiyeti kime aittir? Tasarruf hakkı kimindir? Dört mezhebe göre şerh ve izah eder misiniz? Mehrin asgarî ve azamisi ne kadardır? Nasıl ve neye göre vaz edilmiştir? İslâm tarihinden örneklerle izah eder misiniz?"

Mehir, nikâh akdi sebebiyle erkeğin kadına ödediği veya ödemeyi taahhüt ettiği nikâh bedelidir. Nikâhı yapılan kadın için mehir bir hak; nikâh eden erkek için ise bunu ödemek farzdır. Peygamber Efendimizin (asm) ifadesiyle mehir, kocanın, ırzını kendine helâl etmesi karşılığında kadına vermekle yükümlü olduğu bedeldir.¹ Mülkiyeti kadına aittir. Tasarruf hakkı kadınındır.

Kadına mehir namına olmayarak takılan takıların mülkiyeti de kadına aittir. Çünkü kadına takılmıştır. Kadın dilerse kendi rızasıyla bunu evi ve geçimi için harcar, dilerse harcamaz. Fakat kadın evi ve geçimi için harcamada bulunmaya zorlanamaz.

Mehir olarak verilecek mal ister belirlensin, ister belirlenmesin, kocanın onu vermesi gerekir. Hatta taraflar mehir verilmemesi konusunda anlaşsalar bile, erkek az veya çok kadının mehrini vermekle mükelleftir. Çünkü mehir Allah'ın emridir.

Kur'ân şöyle buyurur: "Evlendiğiniz kadınlara mehirlerini gönül hoşluğu ile verin."² Peygamber Efendimiz (asm) bütün evliliklerde mehrin mutlaka verilmesini emretmiştir.

Mehir nikâhın bir unsuru veya şartı değil, bir bağış veya bir hediye değil, nikâh akdine rıza gösteren kadının hakkıdır. Nikâh esnasında bu hak hiç mevzubahis edilmese dahi kadın bu hakkını alır. Bu hak, nikâh esnasında verilebileceği gibi, kocanın bir borcu olarak daha sonra da verilebilir. Koca bu borcunu mutlaka vermelidir. Koca vermeyip, kadın da hakkını helâl etmediği takdirde, koca kul hakkı

yemiş olur.

Mehir belirlenmiş olup olmama durumuna göre iki türlüdür:

1- Mehr-i Müsemma. 2- Mehr-i Misil

1- Mehr-i Müsemma: Nikâh akdi sırasında belirlenmiş olan, adı ve miktarı konusunda anlaşmaya varılmış olan mehirdir.

Âmir bin Rabî (ra) bildirmiştir: Fezare oğullarından bir kadın, mehir olarak bir çift ayakkabı karşılığında evlendi. Resûlullah (asm) kadına:

“Nefsinin karşılığı ve hakkın olduğu halde bir çift ayakkabıya razı oldun mu?” buyurdu.

Kadın: “Evet!” dedi.

Bunun üzerine Resûlullah (asm) buna izin verdi.³

2- Mehr-i Misil: Mehrin miktarı nikâh akdi esnasında belirlenmemişse, kadın dengi olan kadınların aldığı kadar mehir almaya hak kazanır. Buna ortalama mehir veya rayiç mehir de denebilir. Eğer nikâh esnasında her hangi bir miktar üzerinde anlaşmaya varılmamışsa kadın mehr-i misil alır.

Mehir peşin veya veresiye olma durumuna göre iki türlüdür:

1- Mehr-i muaccel (peşin mehir) 2- Mehr-i müccel (Veresiye mehir)

1- Mehr-i muaccel: Nikâh esnasında peşinen verilen mehirdir. Mehir peşin vermek, hiç olmazsa cinsel beraberlikten önce bir kısmını vermek faziletlidir.

2- Mehr-i müccel: Nikâh esnasında verilmeyip sonraya bırakılan mehre mehr-i müccel, yani veresiye mehir denir. Mehr-i müccel için bir ödeme plânı belirlenmişse, bu plân çerçevesinde zamanı geldiğinde ödenmelidir. Eğer bir ödeme plânı yapılmamışsa boşanma anında veya eşlerden birinin ölmesi durumunda mehrin ödenmesi kadın lehine bir hak olur.

Mehrin miktarı:

Mehrin en az miktarı üzerinde tartışılmış, en çoğu üzerinde tartışılmamıştır. Çünkü mehrin tavanını Kur’ân serbest bırakmıştır. Kur’ân buyurur ki: “Hanımınıza yükler dolusu mehir vermiş olsanız bile...”⁴

Mehrin en azı Hanefîlerce on dirhem (yaklaşık 32 gram) gümüştür. Şafiîlerce ve Hanbelîlerce mehrin tavanı gibi tabanı da, yani en azı da taraflara bırakılmıştır. İmam-ı Malik'e göre ise mehrin en azı çeyrek dinar altın veya üç dirhem gümüştür. Alım satım kapsamına giren her mal mehir olabilir.

Eğer on dirhem gümüştten daha az bir mehir belirlenmişse, İmam Züfer'e göre kadın mehr-i misil almaya hak kazanır.⁵

Kadın hangi durumda ne kadar mehir hak eder?

Mehrin tamamının verilmesini gerektiren durumlar:

Şu üç durumda, mehrin tamamını vermek kocaya farz olur:

1- Cinsel temas kurulmuşsa: Nikâh akdinden sonra cinsel birleşme meydana gelmişse, hemen ardından boşanma olsa bile mehrin tamamını vermek kocanın borcudur. Eğer mehrin tamamı daha önce verilmişse, cinsel birleşmeden sonra meydana gelen boşanmada koca geriye hiçbir şey almaz.

Bu hakkı Kur'ân şöyle bildiriyor: "Hanımınızı boşayıp başka biriyle evlenmek isterseniz, evvelki hanımınıza yükler dolusu mehir vermiş olsanız bile, ondan hiçbir şeyi geri almayın."⁶

2- Halvet-i sahîha meydana gelmişse: Nikâh akdi yaptıran kadın ile erkek, cinsel birleşmelerine dinî veya tabîî bir engel yokken, تنها bir yerde baş başa kalırlarsa halvet-i sahiha meydana gelmiş olur.

Dinî engel: Eşlerden birinin veya ikisinin Ramazan orucu tutuyor olması, ihramlı olması, kadının hayızlı veya lohusa olması cinsel birleşmeye dinî birer engel olduğu için, halvet-i sahihanın meydana gelmesine de engeldir.

Tabîî engel: Eşlerden birinin veya her ikisinin küçük olması, cinsel birleşmeye güç yetiremeyecek kadar hasta olması, eşlerin yanında üçüncü bir şahsın bulunması cinsel birleşmeye tabîî birer engel olduğu için, halvet-i sahihanın meydana gelmesine de engeldir.

Mehir konusunda halvet-i sahiha, cinsel birleşme hükmündedir. Eşler eğer halvet-i sahihadan sonra boşanmışsa, koca mehrin tamamını vermek zorundadır. Eğer mehir vermişse verdiği mehirden hiçbir şey geri almaz.

Kur'ân buyurur ki: "Verdiğiniz mehri hanımlarınızdan nasıl geri alırsınız ki, siz birbirinize o kadar yakın oldunuz, karı koca olarak o kadar hukukunuz geçti ve onlar

nikâh sırasında sizden, haklarını koruyup gözetmeniz hususunda kuvvetli bir ahit almıştı.”7

3- Erkek ölmüşse: Nikâhtan sonra eğer erkek ölürse, kadın mehrin tamamını almaya hak kazanır. Burada cinsel birleşmenin veya halvet-i sahihanın meydana gelip gelmediğine bakılmaz. Eğer mehir belirlenmemişse, kadın mehr-i misil alır.

Mehrin yarısı şu durumda verilmelidir:

Mehrin belirlenmesi şartıyla, nikâhtan sonra, cinsel birleşme veya halvet-i sahiha olmadan evlilik sona ererse, kadın belirlenen mehrin yarısını almaya hak kazanır. Bu durumda eşler boşanma sebebine göre hareket edebilirler. Eğer boşanmaya sebep erkekse, erkek mehrin hiç olmazsa yarısını vermeden kadını serbest bırakamaz.

Eğer boşanmayı kadın istiyor ve boşanma karşılığında mehrinden vazgeçeceğini de bildiriyorsa, ancak bu durumda kadına mehir verilmez.

Delili şu âyettir:

“Eğer onları daha temas etmeden boşar da, onlar için bir mehir takdir etmiş olursanız, o halde mehrin yarısını vermek gerekir. Eğer kadın kendi hakkından vazgeçer ve mehri bağışlarsa veya nikâhı elinde bulunduran erkek tamamını verirse o başkadır. Sizin mehrin tamamını vermeniz ise takvaya daha yakındır. Aranızda fazileti ihmal etmeyin. Muhakkak ki Allah yaptıklarınızı hakkıyla görür.”8

Şu durumda mehir yerine hediye verilir:

Mehrin miktarı belirlenmeden nikâh kıyılmış, ancak cinsel birleşme veya halvet-i sahiha öncesinde ayrılık (boşama) olmuşsa, bu durumda kadına uygun bir hediye verilir.

Delil şu âyettir:

“Kadınlarınızı, daha kendilerine temas etmeden ve bir mehir takdir etmeden boşamanızda bir günah yoktur. Ancak onları, gönüllerini alacak bir şeyle faydalandırın. Zengin olanın gücü yettiğince, fakir olanın da haline göre, iyilikle bir şeyler vermesi gerekir. Bu, başkalarının hukukuna riayet edip iyilik yapmak isteyenler üzerine bir haktır.”9

Şu durumlarda mehir verilmez:

1- Sahih olmayan bir nikâh akdi yapılır ve cinsel birleşme olmadan ayrılık meydana

gelirse mehir vermek gerekmez. Meselâ nikâhı kıyılan eşlerin birisinin bulunmadığı, bulunmayan eşin şahitlerden birisine ya da nikâhta hazır bulunan birisine vekâlet verip vermediği bilinmediği, şahidin bulunmadığı veya şahitlik şartlarına haiz olmayan birisinin şahitliğini yaptığı, eşlerden birisinin açık ve anlaşılır biçimde 'evet' demediği veya 'hayır' dediği nikâhlar sahih nikâh değildir. Böyle sahih olmayan nikâhlar erkeğe mehir mesuliyeti getirmez. (Sözlülük ve nişanlılık da mehir mesuliyeti getirmez.)

2- Sahih bir nikâh akdi yapılmış olsa da, cinsel birleşme veya halvet-i sahihadan önce kadının fiiliyle veya isteğiyle ayrılık meydana gelirse mehir verilmez.

Dipnotlar:

- 1- Nesâî, Talak, 44
- 2- Nisâ Sûresi: 4
- 3- Tirmizî, Nikâh, 21
- 4- Nisâ Sûresi: 20.
- 5- Hidâye, 1/204.
- 6- Nisâ Sûresi: 20.
- 7- Nisâ Sûresi: 21.
- 8- Bakara Sûresi: 237
- 9- Bakara Sûresi: 236